

Adriana Zaharijević

Judith Butler and Politics

Edinburgh University Press, Edinburgh,
2023, 245 str.

U jednom od intervjua koje je dala povodom izlaska knjige *Život tela – politička filozofija Judith Butler* (Akademska knjiga, Novi Sad, 2020.), Adriana Zaharijević za knjigu je rekla kako je rezultat njezina “grljenje i hrvanja s tekstom Judith Butler”¹. Ta je izjava kod ove epizodne i nesigurne čitateljice Butler izazvala osmijeh, uz pomisao – sigurno ipak više hrvanja? Čitati i pokušati razumjeti Butler zahtjevan je i nikad posve zaseban i pravocrtan proces, ali tumačiti Butler? Adriana Zaharijević našla je način kako obgrliti, objumiti djelo Judith Butler i raščarati ga, interpretirati ga na način da postane pristupačnijim i jasnijim.

Knjiga *Judith Butler and Politics* dio je knjižne serije Edinburgh University Pressa *Thinking Politics*, a nastala je kao rezultat prijevoda i temeljite dorade *Života tela*. Knjiga je utemeljena na dubokom iščitavanju cjelokupnog opusa Judith Butler, uključujući njezine kolaboracije, mnoštvo intervjua i komentara i to u razdoblju od sredine osamdesetih godina 20. stoljeća do danas. Djelo je i inače bibliografski bogato, referirajući se, osim na Butler, i na filozofske i feminističke izvore na koje se naslanjala i s kojima je polemizirala, ali i na one koji su polemizirali s njom. Zaharijević se na više mjesta osvrće na kritike upućene Butler, ponajviše u odnosu na nerazumljivost njezina izričaja, koju i sama ponegdje nježno primjećuje, ali i u odnosu na kritiku da postoje dvije Butler, odnosno da se njezina misao temeljito izmijenila

prebacivanjem fokusa s pitanja roda na pitanje (ne)nasilja. Zaharijević pokazuje kako je pitanje (ne)nasilja bilo u središtu interesa Judith Butler od samih početaka, jednako kao i tijelo, oba koncepta ključna za odgovoriti na temeljno pitanje: kako je moguće da se neki životi ne vrednuju kao životi?

Knjiga je strukturirana u dvostrukostima koje prate nit vodilju misli Judith Butler ili, kako Zaharijević to naziva, dvostruku obavezu koju ona preuzima i zagovara – misliti filozofski i djelovati politički. Uvodno poglavlje tako govori o ontologiji i politici, gdje se ta dualnost očituje u zahtjevu za temeljitim i esencijalno sporim filozofskim pristupom kad promišljamo stvarnost i istodobnim aktivnim *in medias res* političkim djelovanjem. Knjiga dalje prati jednaku logiku – podijeljena je u dvije cjeline s po dva poglavlja. Prva cjelina posvećena je performativnosti i sastoji se od dvaju poglavlja koja su idejno međuovisna – “Tijela i norme” i “Moć djelovanja”. Autorica kroz ta poglavlja objašnjava osnovnu ideju performativnosti – mi smo ti koji djelujemo, ali ograničeni i omeđeni materijalnim i normativnim. Naše je djelovanje izvanjski uvjetovano, ali te uvjete istim tim djelovanjem nadograđujemo ili raščlanjujemo. Prva cjelina umnogome prati rani rad Judith Butler, najprije prepoznatljiv po usredotočenosti na pitanje roda.

Druga cjelina donosi analizu radova u razdoblju kad Butler “ostavlja pitanje roda pomalo postrani” (str. 8) i fokusira se na ideje jednakosti i nenasilja. Ovdje nije ključno pitanje, kako autorica pojašnjava, tko ima moć djelovanja, nego u kojim okolnostima ta moć postaje dohvatljivom. Druga cjelina pod nazivom “Življivi svijet” opet je podijeljena u dva međuovisna poglavlja: “Življivi život” i “Nenasilje”. U “Življivom životu” raspravlja se o uvjetima, odnosno o svijetu u kojemu je život doista i življivi, ali i o načinima na koji se neki život ocjenjuje vrijednim življenja ili

¹ Vox feminae, “Adriana Zaharijević – hrvanje i grljenje s Judith Butler”. <https://voxfeminae.net/pravednost/adriana-zaharijevic-hrvanje-i-grljenje-s-judith-butler/>

žalovanja kad se izgubi. U “Nenasilju” se u nastavku raspravlja o nasilju koje je uvijek usmjereno prema životima koji se procjenjuju nevrjednima življenja i o potrebi za novim zamišljajem stvarnosti i djelovanjem u skladu s razumijevanjem da su svi i sve u svijetu međusobno povezani. Zaključak pod nazivom “Naše mjesto” govori o svijetu koji nastanjujemo zajedno s drugima, o životu u kohabitaciji, međusobnoj povezanosti i međuovisnosti. Kolektivna borba je stoga potrebna za stvaranje nenasilnoga, življivog svijeta.

Knjiga se čita kao paralelan poziv na preispitivanje svega što (mislimo da) znamo i na djelovanje kako bismo su-stvorili življiv svijet, naše mjesto. Zamišljaj i aktivno stvaranje našeg mjesta ne znači izmaknuti se iz stvarnosti u kojoj živimo, znači odbijanje činjenja određenih tijela i života nestvarnima, a to zahtijeva “pobunu na razini ontologije”. Iz te će pobune, što je poželjno, proizići nova socijalna ontologija, utemeljena na ideji radikalnog egalitarizma gdje mnoštvo tijela i života supostoji svjesno međusobne povezanosti.

Marija Antić

Institut Ivo Pilar u Zagrebu